

Työehdot-osasto/Puura

18.5.2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto 18.5.2020

M 22/2020 vp Muu asia: Valtioneuvoston asetus väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää tärkeänä valtioneuvoston määrätietoista toimintaa Covid-19 -viruksen leviämisen estämiseksi ja sairastuneiden asianmukaisen hoidon ja palvelujen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Keskeinen edellytys sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakyvylle on se, että toiminnoissa on riittävästi osaavaa työvoimaa.

Valmiuslaki antaa valtioneuvostolle tarkoin rajatuilla edellytyksillä mahdollisuuden turvata henkilöstön saatavuutta ja poiketa tietyistä työnteekijöiden suojaksi säädetyistä säännöksistä ja määräyksistä, jotka koskevat lepoaikaa ja ylityötä, vuosiloman antamista sekä irtisanomisaikaa. Näitä poikkeusvaltuuksia on ollut mahdollista soveltaa eräillä kriittisillä aloilla 17.3.2020 lähtien.

Eduskunta on arvioinut Covid-19 -pandemian tilannetta ja 7.5.2020 hyväksynyt M20/2020 käyttöönottoasetuksen jatkamisen siten kuin valtioneuvosto on asetuksessa 308/2020 toimivaltuuksien käytön jatkamisesta päättänyt. Valmiuslain käyttöönottoasetuksen jatko on voimassa 14.5. - 30.6.2020 ja se koskee koko sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön työaikoja, vuosilomia ja irtisanomisaikaa.

Lausunnolla olevassa soveltamisasetuksessa on kysymys siis poikkeusvaltuuksien soveltamisedellytyksistä em. aloilla ja asioissa. Asetukseen on tehty tiukennuksia ja täsmennyksiä aikaisempaan nähden koskien asetuksen soveltamisalaa sekä poikkeusvaltuuksien käytön edellytyksiä. Työterveyden ja työturvallisuuden merkitys on asetuksessa otettu asianmukaisesti huomioon. Valtuuksien rajoittaminen sosiaali- ja terveydenhuoltoon, loman antamisajankohtaa koskevasta poikkeuksesta luopuminen (eli lomakausi on normaali 2.5. -30.9.) ja sekä soveltamisedellytysten täsmennykset asetuksessa ovat SAK:n mielestä perusteltuja.

SAK toteaa, että Covid-19 rajoituksia ollaan asteittain ja maltillisesti purkamassa yhteiskunnassa. Vaikka palvelujen ja hoidon riittävyys on toistaiseksi pystytty turvaamaan, on viruksen leviämisen ennakointi vaikeaa ja palvelujen tarve voi äkillisesti vaihdella ja kasvaa. SAK pitää perusteltuna valtioneuvoston linjausta siitä, että tämänhetkinen hyvä tilanne ei puolla sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön työvelvoitetta koskevan poikkeusvaltuuden jatkamista. Omat haasteensa henkilöstön riittävyyteen syntyy niistä tilanteista, jos isompi määrä kriittistä henkilöstöä sairastuu Covid-19 virukseen tai joutuu karanteeniin muiden sairastumisen takia.

Työehdot-osasto/Puura

18.5.2020

SAK korostaa sitä, että valtioneuvoston on jatkuvasti seurattava ja säännönmukaisesti tilanteen kehittyessä arvioitava, ovatko poikkeusvaltuuksien käytön edellytykset, ml. poikkeustoimien ehdottomasta välttämättömyydestä ja oikeasuhteisuudesta suhteessa tavoitteeseen, olemassa. Poikkeustoimien välttämättömyys ja oikeasuhteisuus on kirjattu asetukseen. Mikäli henkilöstön riittävyys voidaan turvata voimassa olevalla lainsäädännöllä ja työ- ja virkaehtosopimuksilla, poikkeusvaltuuksia ei ole perusteltua käyttää vaan ne tulee lopettaa ja palata normaalien säädösten ja määräysten soveltamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteellisen aliresursoinnin paikkaamiseen näitä valtuuksia ei tule käyttää.

SAK painottaa sitä, että työnantajien tulee käyttää näitä poikkeuksellisia keinoja harkiten ja vain välttämättömien tehtävien hoitamiseksi Covid-19:n torjumiseksi. Poikkeusaikoina on erityisen tärkeää, että työpaikan työsuojeluorganisaatio, luottamushenkilöt (luottamusmiehet) ja tietysti henkilöstö ovat informoituja ja mukana henkilöstöön liittyviä asioita käsiteltäessä. Käytännössä työnantajan on huolehdittava työnjohdon tiedonsaannista ja koulutuksesta koskien poikkeusvaltuuksien rajattua käyttöä. Lähiesimiesten johtamiskyky ja osaaminen korostuvat kriisitilanteissa ja tuolloin on tehtävä tarkkaa priorisointia. Henkilöstöllä ei tule teettää ylimääräistä työtä ja tehtävien perehdytys uusille tai tehtäviin vasta siirretyille tulee hoitaa asianmukaisesti. Poikkeusvaltuuksia ei voi käyttää, mikäli työ on hoidettavissa sijaisten avulla.

Lisäksi tulee varmistaa, että paineen ja ylimääräisen kuormittumisen alle joutuvan henkilöstön palautuminen varmistetaan niin, ettei heille koidu pidempiaikaisia tai pysyviä terveyshaittoja. Esimerkiksi oikeus yhdenjaksoiseen vuosilomaan on palautumisen ja jaksamisen kannalta tärkeä. On otettava huomioon, että väsynyt työntekijä on altis tapaturmille ja virheille. Pelko omasta sairastumisesta tai läheisten sairastuttamisesta lisää henkilöstön kuormittumista. On tärkeää, ettei yksittäiseen työntekijään kohdistu jatkuvaa, poikkeavaa kuormitusta. SAK:n tuoreessa luottamusmieskyselyssä Covid-19 -viruspandemia on luottamusmiesten arvion mukaan aiheuttanut noin 60 %:lle työntekijöistä henkisen kuormituksen ja pahoinvoinnin lisääntymistä.

SAK korostaa työnantajien lakisääteisiä velvoitteita (ml. työturvallisuuslain 8 §:n jatkuvan tarkkailun velvoite sekä 10 §:n ns. riskinarviointivelvoite) huolehtia Covid-19:n sairastuneiden hoitamiseen osallistuvien ja tukitoimista vastaavien työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Työnantajan on tärkeää varmistaa turvallisuutta edistävät työjärjestelyt, tilan käyttö ja asianmukainen suojavarustus sekä mahdollisten tartuntaepäilyjen testaus. Erityistä huomiota on kiinnitettävä riskiryhmäläisten turvalliseen työnteekoon.

Valtuuksilla mahdollistetaan tarkoin reunaehdoin poikkeaminen toisaalta työlainsäädännössä olevista eräistä säännöksistä mutta myös

Työehdot-osasto/Puura

18.5.2020

työmarkkinajärjestöjen sopimien työ- ja virkaehtosopimuksien eräistä määräyksistä. Näin ollen poikkeuksilla puututaan työmarkkinajärjestöjen sopimusvapauteen ja niiden käyttö tulee tästäkin näkökulmasta olla tarkasti rajattua.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

johtaja Heli Puura
heli.puura@sak.fi
puh. 050 525 2673